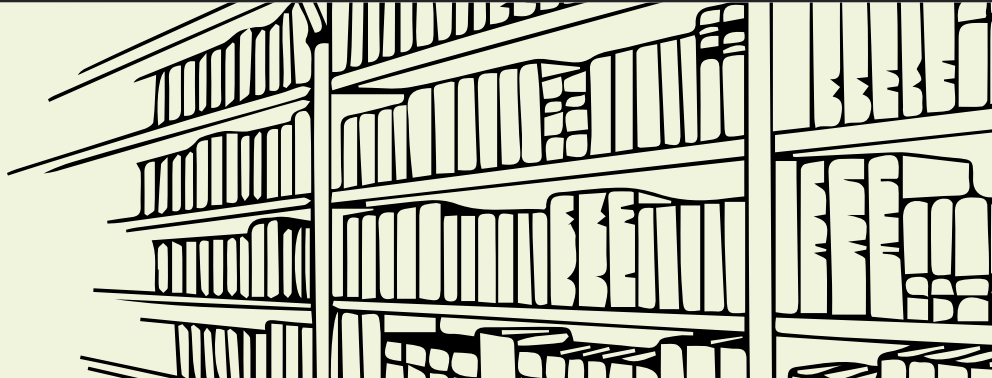
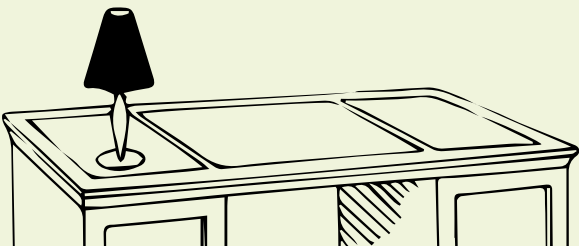

Kütüphane ve Bilgi Merkezleri Platform Bülteni

Mayıs 2020 | Sayı 11

MBB, KEBİKEÇ SEMİNERLERİ'NE
ONLINE OLARAK DEVAM EDİYOR S:18

Editörden...

Merhabalar, yaşadığımız sıkıntılı ve bir o kadar da ilginç Covid-19 günlerinde Marmara Belediyeler Birliği olarak sunduğumuz hizmetleri aksatmamanın gayreti içindeyiz. Yaşadığımız bu sürecin getirmiş olduğu çeşitli sıkıntılara rağmen kütüphaneler ve kütüphanecilik alanında yapılan hizmetlerden, yeniliklerden ve etkinliklerden haberdar olabilmek, birlik olabilmek adına gerçekleştirdiğimiz Kebikeç Seminerlerimizi dijital ortamda gerçekleştirmenin gayreti içinde olduk.

Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri, Türkiye’de Halk Kütüphaneleri, Türkiye’de Özel Konu ve Araştırma Kütüphaneleri ve son olarak Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi konu başlıklarıyla toplamda dört adet “Kebikeç Online Seminerleri” gerçekleştirdik. Seminerlerin Youtube üzerinden izlenebilir olduğunu hatırlatırken toplamda ikibin kişiye ulaşıldığının altını çizmekte fayda var.

Kütüphane ve Bilgi Merkezleri Platformu Bülteni’nin ise onbirinci sayısında, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünden Merve Yavuzdemir’in oldukça bilgilendirici “Covid-19’un Dünyada Halk Kütüphanelerine Öğrettiği 19 Hususu” yazısı ile İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi öğrencilerinden Elif Cansu Boz’un “Okul Kütüphanelerinde Kullanıcı ve Hizmetler: Okul Kütüphanelerinde Kullanıcılara Sunulan Hizmetler ve Bu Hizmetlere Erişim” yazılarına yer veriyoruz. Bu vesileyle kendilerine bir kez daha çok teşekkür ediyoruz.

MBB Kütüphane ve Bilgi Merkezleri Platformu olarak, kütüphanecilik alanına yeni bir soluk getirmek için çabalıyoruz. Bu süreçte yaptığımız seminer, eğitim, bülten ve toplantılarla ilgili eleştirileriniz ve önerileriniz bizlere daha çok güç katacaktır. İlgili tüm eleştiri ve önerilerinizi ve bir sonraki bültende yayınlamak istediğiniz yazılarınızı, sefa.sahin@mbb.gov.tr adresine göndermenizi istirham ediyoruz.

Keyifli okumalar dileriz.

Sefa Şahin
MBB Yazı İşleri Müdürü

KÜNYE

Genel Yayın Yönetmeni | M. Cemil Arslan

Editör
Sefa Şahin

Mart 2020 | Sayı 10

Sarıdemir Mah. Ragıp Gümüşpala Cad. No: 10 Eminönü 34134
Fatih-İstanbul/TÜRKİYE
T: +90 (212) 402 19 00
F: +90 (212) 402 19 55
info@mbb.gov.tr

📺 /MBB
🐦 /marmarabb
📘 /marmarabb
🌐 www.marmara.gov.tr

İÇİNDEKİLER

COVID-19'UN DÜNYADA HALK KÜTÜPHANELERİNE ÖĞRETTİĞİ 19 HUSUS Merve Yavuzdemir.....	4
OKUL KÜTÜPHANELERİNDE KULLANICI VE HİZMETLER: OKUL KÜTÜPHANELERİNDE KULLANICILARA SUNULAN HİZMETLER VE BU HİZMETLERE ERİŞİM Elif Cansu Boz	8
MBB, KEBİKEÇ SEMİNERLERİ'NE ONLINE OLARAK DEVAM EDİYOR	18

COVID-19'UN DÜNYADA HALK KÜTÜPHANELERİNE ÖĞRETTİĞİ 19 HUSUS

✍ Merve YAVUZDEMİR¹

Çin'de başlayarak yayılan ve tüm dünyada etkisini göstererek Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilen koronavirüs salgını nedeni ile küresel düzeyde çeşitli önlemler alınmıştır. Bu önlemler günlük hayat rutinlerimizin yanı sıra kamu hizmeti sunumlarında da dönüşüme neden olmuştur. Bu zorunlu dönüşüm diğer kamu kurumları gibi halk kütüphanesi hizmetlerini de etkilemiştir.

Dünya da aşamalı kısıtlamalar getirilen halk kütüphanesi hizmetleri, geleneksel noktada birçok ülkede kütüphanelerin fiziki olarak kullanıma kapatılması kararı ile sonuçlanmıştır.⁽¹⁾ Covid-19 salgını bireysel ve küresel birçok öğreti ve farkındalık sağlamıştır. Bu bağlamda, Covid-19'un dünyada halk kütüphanelerine öğrettiği 19 husus aşağıda derlenmiştir:

1. İNFODEMİK

Dünya Sağlık Örgütü tarafından virüs üzerindeki yanlış/yalan bilgi yayımlarını tanımlamak için kullanılan bir terim olan infodemik, koronavirüs ile mücadelenin önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır. Özellikle evlere kapanılan ve yoğun sosyal medya kullanımının olduğu şu dönemde, sosyal medya üzerinde oluşturulan yanlış ve yalan içeriklerin yayılımı daha hızlı ve etkisi daha büyük olabilmektedir. Bu kapsamda, Dünya Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu yaptığı yayınlar ile tüm kütüphaneleri infodemik ile mücadeleye çağırmıştır. Kütüphaneler her zaman doğru ve güvenilir bilgi yuvaları olmuştur. Bu süreçte, kütüphanelerin çevrimiçi içerik sunumlarında doğru/resmi bilgi kaynaklarından paylaşımlar yapmaları ve kullanıcılarını bir bilgiyi doğrulamadan yaymamaları konusunda yönlendirmelerde bulunmaları infodemik ile mücadelede önemli hale gelmiştir.

2. ACİL DURUM EYLEM PLANI

2020 yılı başından bu yana ülkemizde ve dünyada birçok üzücü afet meydana gelmiştir. Üst üste gelen afetler ile Acil Durum Eylem Planlarının toplumsal dayanıklılığı sağlamadaki önemi daha da artmıştır. Kütüphaneler birçok ülkede afet döneminde yaptıkları destek çalışmaları ile ön plana çıkmaktadır. Kimi zaman sadece sığınacak bir alan, kimi zaman internet, elektrik, bilgisayar vb. teknolojik haberleşme odakları kimi zamansa sadece normalleşme ve sosyal destek süreçlerinde hizmet sun-

muşlardır.⁽²⁾ Amerika Kütüphane Birliği tarafından yapılan Kütüphaneler ve Covid-19 webinarına katılan Lisa Rosenblum, ABD halk kütüphanelerinin federal acil durum eylem planında yer aldığını belirterek halk kütüphanelerinin afet durumunda kullanılabileceği tanımlı bir bütçesinin olmasının bu süreçte çok destekleyici olduğunu ve bu sayede hızla hizmetlerini çevrimiçi platformlardan kullanıcıları ile buluşturabildiklerini belirtmiştir. Bu da göstermiştir ki, halk kütüphanelerinin gerek kütüphane ölçeğinde bir acil durum eylem planının olması gerekse ulusal planda yer alması ve böyle bir durumda hızla aksiyona geçebilecek tanımlı bütçeye sahip olmaları hizmetin sürdürülebilirliği için önem arz etmektedir.

3. ÇEVİRİMİÇİ HİKÂYE ANLATIMI VE TELİF HAKLARI

Halk kütüphanelerinin tüm dünyada gelenekselleşmiş etkinliklerinin başında hikaye saatleri (storytime) gelmektedir. Özellikle çocukların erken yaşta kütüphane ile olumlu bağlar kurması ve kitap okuma alışkanlığı kazanmasında bu etkinliklerin rolü büyüktür. Covid-19 ile birlikte tüm etkinlikler gibi kütüphanede yapılan hikâye okuma saatleri de iptal edilmiştir. Ancak daha sonra, sosyal platformlar üzerinden farklı uygulamalar ile çocukları kütüphane üzerinden hikâye saatleri ile buluşturma çalışmaları yapılmıştır. Bu, kimi zaman kitabın yazarı ile sağlanırken kimi zaman öğretmenler ya da masal anlatıcıları ile yapılmıştır. ABD halk kütüphaneleri hikaye saatlerini çocuk kullanıcıların alıştığı kütüphane personeli ile evden sürdürmeyi tercih ederken Calgary halk kütüphanesi gibi bazı kütüphaneler ise kütüphanelerin çocuk bölümlerini stüdyo olarak kullanmış ve yine kütüphane personelleri ile bu etkinlikleri sosyal medya üzerinden sunmaktadır. Bu noktada, "telif haklarını gözetmek" hususu ön plana çıkmaktadır. Özellikle kütüphanelerin bu konuda hassas olması toplumun da bu konuda farkındalık geliştirmesi için önemlidir. Telif hakları eğitimlerinin kütüphane personeline verilmesi ve bu programları kurgularken bu hususa dikkat edilmesinde fayda görülmektedir.

4. SOSYAL MEDYA, WEB SİTESİ VE E-BÜLTEN

Halk kütüphanelerinin sosyal medya ve web sitesi hesaplarının olması günümüzde bir seçenek değil, bir zorunluluk haline

gelmiştir. Sosyal medya hesapları üzerinden sunulan içerikler aracılığıyla kullanıcı-kütüphane bağına korumak fiziki olarak mekân kullanılsa da mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, halk kütüphaneleri sosyal medya yönetimi konusunda asgari standartların belirlenmesi ve sosyal medya yönetimi konusunda halk kütüphanesi personelinin eğitim ile desteklenmesi gerekmektedir. Bunun yanında yerel özellikler, talepler, ihtiyaçlar doğrultusunda içerik sunulması, diğer yandan ulusal ve küresel bilgi akışının da en doğru şekilde kullanıcılar ile buluşması önemlidir. Bunların yanında e-bültenler halkla ilişkiler noktasında etkili bir araçtır. Etkinliklerin ne zaman yapılacağı, hangi hizmetlerin durdurulduğu, kütüphanelerde bu süreçte devam eden dezenfekte işlemlerinde gelinek noktalar, kütüphane e-hizmetlerine ilişkin yenilikler, kampanyalar vb. bilgiler ile kullanıcıları belirli aralıklarla bilgilendirmek kütüphanelerin onları önemseydiği ve sürece dahil ettiği hissini verecektir.

5. PERSONELİN DİJİTAL BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Koronavirüsün bize öğrettiği en önemli hususlar arasında dijital okuryazarlık gelmektedir. Herkesin eve kapandığı ve tüm hizmetler için bilgisayar, tablet, televizyon ve telefonlarını kullandığı şu dönemde, topluma erişmenin yolu dijital içerik sunumlarından geçmektedir. Sadece sosyal medya hesabı yönetmekle kalmayıp bilgilendirici animasyonlar, infografikler, çevrimiçi oyunlar, e-devlet uygulamaları gibi birçok konuda kullanıcıları destek olmak için kütüphane personelinin sürekli eğitime tabii olması gerekmektedir. Sadece kendi alanı değil, kütüphane personelinin uzaktan eğitim gibi, maske başvurusu yapmak gibi toplumun o an için ihtiyaç duyduğu konulara da kısa sürede adapte olabilecek dijital yeterliliğe sahip olması süreçte fayda sağlayacaktır.

6. BİLGİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI

Kütüphaneler, medya ve bilgi okuryazarlığının geliştirilmesinde her zaman kilit rol oynamıştır. Özellikle son yıllarda halk kütüphaneleri toplumda daha da önemli bir hizmet haline gelmiştir. Geleneksel olarak medya ve bilgi okuryazarlığı, akademik öğrencileri odağına alsın da değişen şartlar ile tüm toplumun bu becerilere sahip olması açık ve net hale gelmiştir. Dünyada da olduğu gibi ülkemizde de halk kütüphanesi hizmetleri var olan dönüşümlere, yeniliklere ve toplumun değişen taleplerine hızla adapte olan kurumlar arasında yer almaktadır. Covid-19 ile kütüphanelerin toplumda bilgi ve medya okuryazarlığı becerilerine yönelik çalışmalarının çok önemli olduğu ve desteklenmesi gerektiği netlik kazanmıştır.

7. KURUMLAR ARASI İLETİŞİM VE İŞ BİRLİĞİ

Bu yılın başından beri gördüğümüz odur ki afet zamanında kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin süreci kısa zamanda en az zarar ile tamamlamakta ve sonrasında toplumun kendini yeniden inşasını desteklemekte çok önemli bir rolü bulunmak-

tadır. Bu kapsamda, halk kütüphanelerinin yerelde diğer kamu hizmeti veren kurumlarla iş birliği içerisinde olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Örneğin; ülkemizde valilikler ya da belediyeler aracılığı ile halk kütüphaneleri iş birliğinde kitap dağıtımları yapılmıştır. Bunun yanında, okulların uzaktan eğitim sürecine dahil olarak çevrimiçi kütüphane tanıtımları yapan halk kütüphanelerimiz de olmuştur. Ayrıca kütüphanelerin dezenfektasyonunu noktasında da yerel yönetimlerle iş birliği yapılmıştır.

8. UZAKTAN EĞİTİM

Sokağa çıkma yasakları ve karantinalar ile dünya gündemindeki konulardan biri de uzaktan eğitim olmuştur. Eğitim her kademesinde uygulanan uzaktan eğitim süreci veli, öğrenci ve öğretmen için yeni ve hızla adapte olunması gereken bir süreçtir. Bu süreçte, okul-kütüphane ve öğretmen-kütüphaneci iş birliklerinin korunması önemlidir. Ülkemizde de uygulamalarını gördüğümüz "çevrimiçi derslerde kütüphane tanıtımı ve kütüphaneci ile bilgi alışverişi" başarılı uygulamalardandır. Bunun yanında, herkes için yeni olan bu uygulama konusunda kütüphanelerin yönlendirici olabilmesi amacıyla tüm gelişmeleri takip etmesi ve gerekli bilgilerin yayılımında ilgili kamu kurumlarına destek sağlaması gerekmektedir. Ayrıca, ücretsiz uzaktan eğitim platformlarına ilişkin kullanıcıları bilgilendirmek ve evde kalınan süreçte sosyal kalkınmayı destekleyecek çevrimiçi programlar ile kullanıcıları kişisel gelişim alanında beslemek de kütüphanelerin görevleri arasına girmiştir.

9. KRİZ ANINDA SAĞLIK REFERANSI SAĞLAMA

Halk kütüphaneleri toplumun ihtiyacı olan bilgiyi sunan kurumlardır. Afet ve kriz anlarında toplum ile doğru bilgiler ve yöntemlerle iletişim kurarak, sürecin yönetilmesinde kolaylaştırıcı etki sağlamalıdır. Covid-19 salgını, göç, afet gibi durumlarda halk kütüphanesi personelinin doğru veriye hangi kaynaklardan ulaşacağını ve bunu topluma aktarırken dikkat etmesi gereken hususları bilmesi gerekmektedir. Kütüphane personelinin, kullanıcılarından gelen geri bildirimleri yönetme ve ilgili birimlere yönlendirme konusunda farkındalığının sağlanmasına ilişkin eğitimlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

10. KÜRESEL KÜTÜPHANECİ ⁽³⁾

Pandemi bize bireysel düşünmenin ve bugünü kurtarmanın resmin geneline bakıldığında yeterli olmadığını göstermiştir. Sorunların sadece yerelde kalmadığı ve tüm dünyanın aynı konuda savaş verdiği şu dönemde küresel kütüphaneci olmak ve dünyanın farklı noktalarında virüs ile mücadelede halk kütüphanelerinin rolünü takip etmek gerekmektedir. Sadece takip ile de kalmayıp küresel platformlarda deneyim paylaşımlarına katkıda bulunmak ve dünyanın farklı noktalarında benzer süreci paylaşan halk kütüphanesi ağına dahil olmak önem kazanmıştır. Bu alanda yazılan makaleleri takip etmek, dünya ya da daha alt ölçekte var olan kütüphane derneklerinin bültenlerine göz atmak ve küresel ağda yürütülen kampanyalara destek olmak bu süreçte yalnız olmadığımızı hissetmemizi sağlayacaktır.

¹ Şehir Plancısı/Dış İlişkiler Şb. Md. Y.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, merve.yavuzdemir@ktb.gov.tr

11. SESLİ KİTAP VE E-KİTAP

Her ne kadar kütüphanelerin fiziki varlığının önemini kentlerde sosyal altyapının odağı olarak görsek ve sosyalleşme, öğrenme, öğretme mekânları olarak fiziki kütüphanelere ihtiyacımız olduğunu savunuyor olsak da dijital hizmetleri yadsınamak gerekmektedir. Bu hizmetlerin başında e-kitap hizmeti gelmektedir. Birçok ülkede e-kitap halk kütüphanesi hizmetlerinin rutini haline gelmiştir. Bunun yanında sesli kitap da sadece görme engelliler için olmaktan çıkmakta ve farklı ücretli uygulamalar ile hayatımıza girmiş bulunmaktadır. İtalya'da görev yapan bir halk kütüphanecisi Covid-19 ile e-kitap yatırımlarının yetersizliğini fark ettiğini belirtmiştir. Bu sorun birçok ülkede yaşanmıştır.

12. FİLM, DİL EĞİTİMİ GİBİ KİTAP DIŞI MATERİYALLERİN ÇEVİRİMİÇİ SUNUMU

Her ne kadar e-kitap ve sesli kitap artık halk kütüphaneleri hizmetlerinin vazgeçilmezi olsa da yeterli olmamaktadır. Kültüre erişimde fırsat eşitliği sağlayan halk kütüphanesi dijital hizmetleri arasında filmler, animasyonlar, dil eğitimleri, tasarım programları gibi üyeliklerinde yer alması gerekmektedir. İlgili platformlar ile yapılacak anlaşmalar doğrultusunda halk kütüphanesi üyelik kartı bilgileri ile bu hizmetlere erişilmesinin, kütüphane üyeliğini daha da prestijli hale getireceği ve böylece karantina dönemlerinde toplumun gelişiminde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

13. YENİLİKÇİ ÇÖZÜMLER

Yaşanan durumlar olağandışı ve süreç ön görülemez olduğunda standart hizmetleri alışılmış yöntemlerle sunmak fayda sağlamayabilir. Örneğin, herkesin evlere kapandığı ve alışkanlıklarını değiştirmek zorunda olduğu bir süreçte, her şeyin normal olduğu zamanlardaki gibi "kitap oku" kampanyaları etkileyici olmayacaktır. Bunun yerine dikkat çekici yenilikçi çözümlerin bulunması gerekmektedir. Bu nedenle, kütüphane personeli yeniliğe açık, vizyonu geniş ve toplumun taleplerini/sorunlarını okuyabilir olmalıdır. Kalıpların her geçen gün yıkıldığı ve dünyanın teknolojik yenilikler ile dönüştüğü bir ortamda yeni fikirler ve uygulamalar olmadan kurumların sürdürülebilirliğini sağlamak da mümkün olmayacaktır.

14. TASARIM ODAKLI DÜŞÜNME

Yenilikçi hizmet üretiminde en önemli yaklaşımlardan biri tasarım odaklı düşünme yaklaşımıdır. Bireysel bakışlardan ziyade farklı uzmanlıklardan katılımla yapılacak beyin fırtınaları, sorunların doğru tespiti ve çözüm yollarının uygulanabilir modeller halinde geliştirilmesi hizmet üretimindeki faydayı arttıracaktır. Sorunlar ve ihtiyaçlar doğru belirlendiğinde ise özgün hizmetlerin geliştirilmesi mümkün olabilecektir. Bu bağlamda, kütüphane personeli ile tasarım odaklı düşünme atölyelerinin yapılması ve proje geliştirme eğitimlerinin verilmesi önem arz etmektedir.

15. KÜÇÜK BÜTÇELİ SANAL HİZMET SUNUMU

Kriz döneminde hızlı adaptasyon gereklilikleri kapsamında düşük bütçelerle ya da ücretsiz sanal hizmetlerin sunulması önemlidir. Son yıllarda bu alanda kullanıcı dostu birçok uygulama yapılmıştır. Sanal oyunlar, bulmacalar, yarışmalar, keşifler, geziler ile kullanıcının kütüphaneler ile bağı güçlendirilebilir. Kütüphanelerin fiziki olarak kullanılmadığı bu dönemde sanal olarak kullanımını sürdürmek halkla ilişkiler noktasında önemli katkı sağlayacaktır. Kütüphane personelinin bu alanlarda kendini geliştirmesi ya da mesleki birlikler aracılığı ile yönlendirici dokümanların ve eğitimlerin sağlanması gerekmektedir.

16. GRAFİK TASARIM

Her ne olursa olsun kütüphane hizmetlerinin kullanıcıya ulaşmasında en önemli araçların basında görsel/grafik tasarım gelmektedir. Hizmetlerin anlatımında kullanılan tasarımlar, sanal ve e-hizmet ara yüzlerinin tasarımı ve bilgilendirme dokümanlarının kullanıcının dikkatini çekecek ve kolay anlayabileceği şekilde tasarlanması yayılımın ve etkinin sağlanması için önemlidir. Bu nedenle kütüphaneler ya bu konuda uzmanlarla çalışmalı ya da kendi personelini uzmanlaşmaya yönlendirmelidir.

17. NORMALLEŞME SÜRECİ EYLEM PLANI

Afet, acil durum ve kriz döneminde hızla alınacak eylemlerin yanı sıra bu süreçlerin sonlanması durumunda hızla normalleşme sürecinin yönetilebilmesi için kütüphanelerin öncesinde bir eylem planının bulunması gerekmektedir. Örneğin, Covid-19 salgınının sona ermesi durumunda aşamalı olarak kütüphanelerin kullanıcı hizmetine açılması konusunda bir öngörünün bulunması gerekmektedir. Bu plan ile hem kütüphane personeli süreci takip edebilir ve yapılacak görev dağılımı ile hızla çalışmalar yürütülebilir, hem de kullanıcılara gerekli bilgiler verilerek normalleşme sürecine onların da dahiliyeti sağlanabilir.

18. POZİTİF YÖNETİM VE HALKLA İLİŞKİLER

Standart süreç içerisinde de kriz anında da her kurumun gerek kendi içinde gerekse hizmet verdiği kesim ile iletişim ve ilişkilerini pozitif bir düzlemde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kullanılan dil ve bakış açısı, yaşanan kriz anlarını yönetmekte çok büyük etkiye sahiptir. Bu konuda kütüphane personeline büyük görevler düşmektedir. Bu nedenle, hizmet içi eğitim programında pozitif yönetim ve halkla ilişkiler olması faydalı olacaktır.

19. KAPSAYICI HİZMETLER

Son olarak, Covid-19 salgınının tüm dünyaya öğrettiği en önemli hususlardan biri "hepimiz aynı gemideyiz." olmuştur. BM 2030 gündeminin de sloganı olan "kimseyi geride bırakmamak" sürdürülebilir kalkınma amaçları için son 10 yıl kalmışken yeniden düşünmemiz gereken bir konudur.

Halk kütüphaneleri toplumun herkesimine hiçbir ayırım gözetmeden hizmet veren kurumlar olarak bu bağlamda lokomotif olabilir. Gerek bilgiye erişim, gerek dijital becerilerin toplumun herkesiminde geliştirilmesi, gerekse sosyo-kültürel hizmetlerde fırsat eşitliğinin sağlanması konuları gibi birçok alanda kapsayıcı hizmet sunmalıdır.

Örneğin, teknolojik altyapısı yetersiz ve internete erişim olanakları sınırlı bir topluma hizmet veren bir halk kütüphanesinin etkinliklerini sadece sosyal medya üzerinden sunması kapsayıcı olmayacaktır ya da çocukların toplam nüfusa oranının düşük olduğu bir yerde kütüphane programlarının ağırlıklı olarak çocuklar için kurgulanması da benzer şekilde yeterli değildir. Kütüphanelerin kullanacağı araçlar hitap ettikleri topluma göre şekillenmelidir. Örneğin, sosyal mesafenin gündemimizde olduğu şu günlerde posta kutusuna kütüphaneler tarafından atılan pozitif bir mesaj dijitalde erişilemeyen kesime de erişilmesini sağlayabilir. Çocukların yoğun olduğu bir mahallede balkondan izleyebilecekleri bir sinevizyon gösterimi ya da dinleyebilecekleri hikayeleri belirli günlerde hoparlörler ile anlatmak da iletişim yollarından biri olabilir. İhtiyaçlar ve imkanlar dahilinde çeşitlendirilebilecek özgün çalışmalar ile kütüphaneler bu dönemde de kullanıcılarına hizmet sunmaya devam edecektir. Koronavirüs birçok alanda olduğu gibi halk kütüphanesi hizmetlerinde de farklı bakış açıları kazanmamızı sağlamıştır.

Not: Halk kütüphanesi kavramı topluma ücretsiz hizmet veren tüm kütüphaneleri kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmıştır. Öneriler tüm dünya halk kütüphanelerini kapsayıcı çerçevede hazırlanmıştır.

Kaynakça:

1. Covid-19 and the Global Library Field (<https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries>)
2. Afet ve Acil Durumlarda Halk Kütüphanelerinin Rolü (<http://www.kutupanne.com/2020/01/afet-ve-acil-durumlarda-halk-kutuphanelerinin-rolu/>)
3. Küresel Kütüphaneci Olma Rehberi (<http://www.kutupanne.com/2020/04/kuresel-kutuphane-ci-olma-rehberi/>)

OKUL KÜTÜPHANELERİNDE KULLANICI VE HİZMETLER: OKUL KÜTÜPHANELERİNDE KULLANICILARA SUNULAN HİZMETLER VE BU HİZMETLERE ERİŞİM

Elif Cansu BOZ¹

ÖZ

Temel eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği okullar, öğrencilerin bilgi, kabiliyet ve davranış açısından gelişimine hizmet eden kurumlardır. Örgün olarak eğitim veren okullar; okuma zevkinin keşfedildiği, hayal gücünün geliştirildiği ve kütüphane kullanma alışkanlığının ilk adımlarının atıldığı okul kütüphanelerinden bağımsız düşünmek hiç kuşkusuz ki olanaksızdır. Temel yeterlilik ve yetkinliklerin kazandırıldığı okul kütüphaneleri, kullamalarına çeşitli hizmetler sunar. Sunulan bu hizmetler, geleceğin bilgi okuyazarları bireylerinin topluma kazandırılmasını sağlar. Bu hizmetlerden mahrum kalan ya da bu hizmetler ile geç tamsan kullama grubu ile bu hizmetlerden erken dönemden itibaren faydalanabilen kullama grubu arasında gözle görülür bir fırsat eşitsizliği vardır.

Bu çalışma ile okul kütüphanelerinin verdiği hizmetlerin kullama grupları ve bu grupların hizmetlere erişimi, söz konusu erişim esnasında yaşanan avantaj veya dezavantajlı durumlar, hizmetlerin kullamalara ne ölçüde ulaştığı ve kullamaların ihtiyaçlarına cevap verip vermediği, dezavantajlı gruba yönelik çalışmaların yeteri düzeyde olup olmadığı, Z kütüphaneler, Z kütüphanelerin Türkiye'deki durumu, bazı okul kütüphanelerinin verdiği hizmetlerin değerlendirilmesi ve verilen hizmetler ile fırsat eşitliği sunulup sunulmadığı konular incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Okul Kütüphaneleri, Kullama Hizmetleri, kullama.

Giriş

Okullarda kütüphanelerin kurulabilmesi ve hizmet verebilmesi için, uygun zemin ve olanaklar olmalıdır. Bu da gelişmiş bir okul kültürü ile sağlanabilmektedir. Özellikle idarecilerin ve öğretmenlerin okul kütüphanelerinin eğitime olan hayati katkısının farkında olmalarını gerektirmektedir." (H. İnci Önal ve Selda Ekici, s.139). Okul kütüphaneleri, örgün eğitimin tabii bir parçası olarak bağlı oldukları okulların bünyesinde hizmet verir. Öğrencilerin, sınıf dışında gelişimini, okuma alışkanlığını, araştırma faaliyetlerini destekleyen; hitap ettiği kitlenin boş vaktini yararlı bir biçimde değerlendirmesini sağlayan ve bilgiyi bulmayı, bulunan bilgiyi ise doğru ve etik bir biçimde kullanabilme, doğru bilgiyi yanlış bilgidan ayırabilme, bilgiyi sunma ve paylaşma gibi yetkinliklerin erken dönemde edinilmesini

amaçlayan kurumlar olarak okul kütüphaneleri, kullanıcılarına fırsat eşitliği sunmalıdır.

Okul kütüphanelerinde kullanıcılara verilen hizmetler; yenilikçi, güncel, kullanıcı seviyesine göre çeşitlendirilmiş, dinamik ve yaratıcı olmalıdır ki kullanıcılar keyif alarak öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirebilsinler. Bu hususta okul kütüphanecilerinin rolü kuşkusuz ki çok önemlidir.

Bu çalışmada, okul kütüphaneleri, kullanıcı ve hizmetleri merkezli olarak incelenecektir.

1. Bölüm: Okul Kütüphaneleri

1.1. Tanım

"İçinde bulunduğu okulun, genellikle öğrenci, veli ve personele hizmet veren, kullanıcılarına göre derme ve hizmet geliştirilen, dermeyi kütüphanecilik standartlarına ve 'Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği' ne göre düzenleyen ve eğitimi desteklemeyi amaçlayan kütüphanedir." (Cevizbaş, 2003, s.387)

Bir diğer tanım ise;

"Okul kütüphanesi öğrencilerin bilgidan düşünceye olan yolculuklarında kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerinde ana unsurlar olan okumanın, sorgulamanın, araştırmanın, düşünmenin, hayal kurmanın ve yaratıcılığın olgunlaştığı fiziksel ve sanal mekandır. Bu fiziksel ve sanal mekân farklı terimlerle anılabilir (örn., okul medya merkezi, enformasyon ve belge merkezi, kütüphane kaynakları merkezi, ortak öğrenim alanı) olup okul kütüphanesi terimi sağladığı imkanlar ve işlevi açısından en sık kullanılan terimdir." (Arıoğlu, S. Ve Durukan A.Y., Çev., 2018, s.18)

1.2. Amaç

"Okul kütüphanelerinin gerek yapı ve gerekse fonksiyon itibarıyla, eğitim sistemi içinde etkinlik kazanabilmeleri için, hizmet ettikleri öğrenci kitlesinin ne tür bilgiye gereksinimleri olduğunun saptanması gerekir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin ne tür bilgiye gereksinin duydukları ortaya çıkarılmaksızın ve gereksinimleri karşılamaya yönelik önlem alınmaksızın sağlıklı kütüphane hizmetleri vermek mümkün değildir." (Önal, 1992, s.9)

Okul kütüphanelerinin en temel amacı, bağlı oldukları okullar ile iş birliği içerisinde eğitimi desteklemektir. Bu nedenle okul kütüphaneleri, hizmet verdikleri ilk ve orta öğretim öğrencilerinin ders programları ile entegre bir biçimde destekleyici rol oynamalıdır. Okul kütüphanelerinin amaçları;

- Kullanıcı kitlesi çocuk, genç, ebeveyn ve öğretmen olan kişilerin gereksinimlerine yetkin bir biçimde cevap verebilme,
- Her düzeyde ilk ve orta okul öğrencisine kitap okuma alışkanlığı kazandırma,
- Öğrencilerin (kullanıcıların) boş zamanlarını en verimli biçimde değerlendirmesine olanak sunma,
- Bilgiyi arama, bulma ve kullanma yetisi kazandırma,
- Topluma etkin bilgi tüketicisi bireyler kazandırma,
- Doğru bilgiye ne şekilde erişebileceği konusunda yol gösterici rol oynama,
- Öğrencileri bilgi teknolojisine aşina hale getirme,
- Hedef kitlenin ihtiyaçlarına cevap verirken aynı zamanda değişime de uyum sağlayabilme,
- Bilgi Okuyazarı çocuk ve gençler yetiştirme,
- Bilgi tüketen veya üreten kullanıcıların etik kurallardan haberdar edilmesini sağlama,
- Yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek,
- Çocuk ve genç kullanıcıların hayal gücüne katkıda bulunma,
- Hiçbir ayrım gözetmeksizin hizmet sunma,
- Bağlı oldukları kurumların öğretmenleri, yöneticileri ve kütüphane kullanıcılarından olan öğrenci velileri ile iş birliği içerisinde çalışmak,

Şeklinde de sıralanabilir.

2. Bölüm: Okul Kütüphanelerinin Kullanıcı Grupları

Okul kütüphanesi hizmetlerinden,

- Öğrenciler,
- Öğretmenler,
- Okul çalışanları,
- Kütüphaneciler,
- Personel,
- Ebeveynler faydalanabilmektedir.

3. Bölüm: Okul Kütüphanesinde Verilen Hizmetler

Okul kütüphanesi hizmetleri, hiçbir ayrım (dil, din, ırk, cinsiyet vb.) gözetmeksizin eşit hizmet ilkesi ile her kullanıcıyı kap-

sayacak bir biçimde hizmet verilmelidir ve bu hizmetler verilirken etik kurallar (atıf verme, alıntı yapma, kaynak gösterme vb.) kesinlikle ihlal edilmemelidir. Okul kütüphanelerinde sunulan hizmetler, kütüphanelerin bağlı oldukları kurumlar olan okullardan bağımsız ve alakasız olmamalı, bu hizmetler okul ile entegre bir biçimde yürütülmelidir. Dezavantajlı kullanıcı grupları için verilen hizmetler ise söz konusu gruba hitap eder türden olmalıdır. Sunulan hizmetler ile topluma bilgi okuyazarı bireyler kazandırılmak amaçlanmalıdır.

Ne yazık ki daha çok özel okullarda faaliyet gösteren okul kütüphaneleri hizmetlerinden faydalanamayan çoğu devlet okulu bünyesindeki öğrenciler için fırsat eşitliği sunulmamaktadır.

"Bilginin bulunmasından, sınıflandırılması ve nitelendirilmesi, bilgi erişim uçlarının belirlenerek kullanıma sunulmasına kadar verilen hizmetleri kapsayan bu süreç ile okul kütüphaneleri, eğitimde araştırmaya ve öğrenmeye uygun ortamları hazırlamaktadırlar." (Alkan, 2013, s.47)

Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler şu başlıklar altında değerlendirilir:

3.1. Teknik Hizmetler

"Madde 9- Teknik hizmetler, kütüphane kaynaklarının;

- Seçimi ve sağlanması,
- Düzenleme, kataloglama ve sınıflandırılması,

Bakım, onarım ve güncelliğini yitiren eserlerin ayıklanması etkinliklerinden oluşur." (Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2001.)

"Bir okul kütüphanesindeki ideal teknik hizmetlerin verilmesi, bilgi kaynağının bulunmasından hizmete sunulmasına kadar geçen işlemlerin sistemli ve önceden belirlenmiş yazılı kurallarla dahilinde, sistematik olarak gerçekleştirilmesi ile mümkün olacaktır. Bu sistematik süreç, seçim ile başlayacak; sırasıyla sağlama, kataloglama-sınıflandırma, yerleştirme ile de son bulacaktır." (Alkan, 2013, s.47)

3.2. Kullanıcı Hizmetleri

Kullanıcı hizmetleri, okul kütüphanelerinin kullanıcı kitlesini oluşturan, çocuklar, gençler, veliler, öğretmenler ve personelin kütüphane koleksiyonundan etkin bir biçimde yararlanmalarını sağlayan hizmetler sunar.

Kullanıcı hizmetleri, kullanıcıların bilgi merkezini kullanmakta karşılaştığı her türlü zorlukta ona yardımcı olmak, sorularına etkin cevaplar vermek ve onları yönlendirmek, ihtiyaç duyulan bilgi kaynağını belli bir politika çerçevesinde ödünç vermek gibi durumları karşılayan süreçtir. Kullanıcı ile doğru bir iletişim halinde olmayı gerektiren bu süreç, kullanıcının gereksinimlerini gidermeye yönelik, yapıcı ve yönlendirici nitelikte olmalıdır.

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi

3.2.1. Ödünç Verme Hizmeti

Okul kütüphanesi kullanıcıları olan öğrenci, öğretmen ve personel, kütüphanenin sınırları dışında da okuma eylemlerini gerçekleştirebilmek için kütüphanelerde ödünç verme hizmeti verilir. Okul kütüphanecilerine ve öğretmenlere danışılarak, okul yönetimi belli gün ve saat belirler. Belirlenen gün ve saatte belirlenen kurallar çerçevesinde kullanıcılar ödünç verme hizmetlerinden faydalanırlar.

“Ancak;

a) Danışma kaynakları,

b) Piyasada mevcudu bulunmayan kitaplar,

c) Süreli yayınların son sayıları, ödünç verilmez.” (Öçalan, 2010, s.109)

Ödünç verme hizmeti kurallarının yazılı politikada açıkça belirlenmesi gerekmektedir. “Yaşanabilecek olası aksaklıkların önüne geçecek bu politika;

- Ödünç vermenin kapsamını,
- Ödünç verme süresini,
- Kaynak türüne göre ödünç verme kurallarını,
- Hangi bilgi kaynaklarının ödünç verilmeyeceğini,
- Ödünç verilen materyalin zarara uğraması ya da kaybolması durumunda uygulanacak işlem ve yaptırımları,
- Ödünç alınan materyalin gecikmesi durumunda uygulanacak işlemleri,
- Ödünç süresi yeterli olmadığında uzatmaya dair yapılacak işlemleri,
- Kullanıcının ayrılması okuldan durumunda yapılacakları,
- Ödünç verilen materyalin iade kurallarını,
- Bir seferde kaç bilgi materyali ödünç alınabileceğini
- Uzun tatil dönemlerinde uygulanacak ödünç verme kurallarını açıkça ortaya koymalıdır.” (Alkan, 2013, s.68)

3.2.1.1.Ödünç Alma Süresi

“Madde 18-Bir kitabın ödünç alma süresi yedi gündür. Bu süreyi özürsüz olarak geçiren öğrenciler ilgililerce sözlü olarak uyarılır ve rehberlik yapılır. Her öğrenciye bir defasında en fazla iki, öğretmen ve personele ise en fazla üç kitap ödünç verilebilir.” (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2001.)

3.2.2. Danışma Hizmeti

Okul Kütüphanelerinin kullanıcıları olan öğretmen ve öğrencilerin ders, ödev, araştırma vb. konularda ihtiyaç duydukları bilgilere erişimleri hususunda kütüphanelerde danışma hizmeti verilir. Söz konusu hizmet, kütüphanenin bağlı olduğu

kurumun olanakları ile doğru orantılıdır. Bu hizmetler, okulun olanaklarına göre basılı ve elektronik formatlarda olabilir.

Danışma hizmetinin verilebilmesi için öncelikle danışma dermesi oluşturulur. Bu dermede ders kitapları, haritalar, rehberler, sözlükler vb. materyaller yer alır. Bu materyaller kütüphanede kullanıcıların rahatlıkla erişebilecekleri yerlerde bulundurulur ve kullanıcılar danışma hizmetinden faydalanarak bilgiye erişim sağlarlar.

Gelişen teknolojik olanakların bir sonucu olarak, günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelen internet, okul kütüphanelerinin de kütüphane olanakları ile doğru orantılı bir biçimde hizmet kapsamına girmiştir. İnternetin yaygınlaşması ile birlikte bilgiye erişim internet kanalı ile gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Okul kütüphanelerinde ise kullanıcıların doğru, nitelikli, işe yarar vb. bilgiye erişimi için internet hizmeti sunulmaktadır.

Okul kütüphanelerinde teknoloji ve internet ile gerçekleştirilecek iş ve işlemlerin sağlıklı işlemesi için teknoloji uzmanları ile iş birliği yapılmalıdır.

Bilgiye erişim kapsamında internet ve veri tabanlarından arama yapmayı erken yaşlarda edinen kullanıcıların, ileriki yaşlarında da bilgi üreten bireyler haline gelmeleri olasıdır.

Ne yazık ki internet ortamında bilgi kirliliği daha belirgin olarak görülmektedir. Okul kütüphanecisinin asli görevlerinden biri de nitelikli bilgi ile bilgi kirliliğine sebebiyet veren bilginin ayırımı yapabilmeyi kullanıcılarına öğretmek olmalıdır.

3.2.5. Kütüphaneler Arası Ödünç Verme (ILL)

Okul kütüphaneleri kendi dermelerinde bulunmayan ihtiyaç ve duyulan kaynakları, kullanıcılarına kütüphaneler arası ödünç verme (ILL) yolu ile sağlar. Okul kütüphaneleri, kullanıcıları tarafından ihtiyaç duyulan kitabın, başka kütüphaneden kullanıcı istifadesine sunulması için kütüphaneler arası ödünç verme hizmetini sunar. Daha çok üniversite kütüphanelerinde görülen ILL (Inter Library Loan) sistemi okul kütüphanelerinde çok fazla görülmemektedir. Bu da okul kütüphanelerinin birbiri ile iş birliği ve iletişim halinde olmadığı gerçeğini gösterebilir.

3.3. Okur Yazarlık ve Okumayı Özendirme

Okul kütüphanesi, okuma alışkanlığı edinmemiş öğrencileri, okumaya teşvik edici rol oynar. Bağlı olduğu okulu, dermesi ve verdiği hizmetler ile destekleyen okul kütüphaneleri, öğrencilere okuryazarlık becerisi edindirmeyi amaçlar. Öğrenciler okul kütüphanesi koleksiyonuna erişim ile bu beceriyi kademeli bir biçimde edinirler ve bu hususta hiç kuşkusuz ki en büyük rol okul kütüphanecisine düşer. Kütüphaneciler kullanıcıların kaynaklara erişiminde özgür olmasını destekler nitelikte rol oynamalıdır. Kendi kaynağını kendi seçen kullanıcılar hiç kuşkusuz ki okumaktan keyif alan ve ileriki zamanlarda

da okumaya teşvik eden bireyler haline geleceklerdir. Ayrıca farklı dilde kaynaklar ile dermenin zenginleştirilmesi, kullanıcıların farklı diller konusunda da gelişimine katkı sağlayacaktır. Kullanıcılar okul kütüphanesi ile okulda görmüş oldukları derslere ek olarak; kendilerini kültürel anlamda geliştirebilme, okumanın keyfine varma, kendini ve çevresini daha doğru cümlelerle ifade edebilme yetisine sahip olacaklardır. Dil bilgisi kuralları ve kelime hazinesini geliştirebilme, var olan bilgiyi kendi bilgisi ile harmanlayarak daha kapsamlı bilgiler elde edebilme, edinilen bilgiyi ileriki günlere zenginleştirerek taşıma ve sunabilme olasılığı bulacaklardır.

Okul kütüphanelerinde okuma güçlüğü çeken kullanıcılara özel hizmet verilmelidir. Örneğin kütüphane dermesi, okuma güçlüğü çeken öğrenciler için sesli kitap olanağı sunulmalıdır.

Değişen teknoloji ile basılı ortamın yerini alan elektronik ortam, öğrenciler üzerinde de yadsınmaz bir etki yaratmıştır. Yeni nesil internet çağına doğduğu için tüm iş ve yükümlülüklerini teknolojik imkanlar doğrultusunda gerçekleştirme eğilimi içerisinde. Bu nedenle okul kütüphanelerinde okumaya teşvik eden basılı kaynakların yanında aynı oranda elektronik kaynak da olmalıdır ve tüm bu kaynakların erişiminde veya kullanımında yaşanabilecek olası sorunlar kütüphaneci tarafından pedagojik bir yaklaşım ile çok sert olmayacak bir biçimde çözüme ulaştırılmalıdır.

“Okul kütüphanelerinde, öğrencilere kitap sohbetleri, kütüphane sergileri ve kütüphane web sayfası vasıtasıyla tanıtılmaktadır. Okuryazarlık ve okuma profilini artırmak için organize edilen sergiler, yazar ziyaretleri ve uluslararası okuryazarlık günleri kütüphane içinde ya da okulda düzenlenmelidir. Bu durum özel organizasyonlara velilerin de katılımı için fırsat sağlar. Veliler de çocuklarının okuryazarlık gelişimlerine evde okumalar ve yüksek sesle okuma programları aracılığı ile katkıda bulunabilirler.” (Arnoğlu, S. Ve Durukan A.Y., Çev., 2018, s.39)

3.4. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı

Okul kütüphanelerinin temel amaçlarından biri şüphesiz ki bilgi okur yazarı bireyler yetiştirmektir. Bilgi okur yazarı birey, bilginin eksikliğini hisseder, bilgiyi nerede ve nasıl bulması gerektiğini bilir ve bulunduğu bilgiyi aktarma konusunda yetkindir, eriştiği bilgiyi değerlendirir, yorumlar, diğer bilgiler ile karşılaştırır ve kendi bilgisi ile birleştirerek daha kapsamlı ve faydalı bir bilgi üretir. Doğru bilgiye erişim konusunda yetkindir, bilgi kirliliğinden haberdardır ve her bilgiye riayet etmez, sorgular ve emin olmaya çalışır, kaynakları doğru kullanmayı bilir ve

yeri geldiğinde kaynak kullanımı konusunda yol gösterici rol oynar. Bilgi okur yazarı birey etik kuralların farkındadır ve araştırmalarını bu farkındalık ile yapar.

“Adı ve tanımı ne olursa olsun tüm okuryazarlık terimleri ilgili konuda yeterli bilgi sahibi olmayı ve bu bilgiyi aktif şekilde kullanabilme yeteneğini işaret etmektedir.” (Alkan, 2013, s.96) Bunlara örnek olarak bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, sayısal okuryazarlık, bilimsel okuryazarlık vb. verilebilir. Bu doğrultuda medya okuryazarlığı, “medya kod ve geleneklerini analiz etme, medyanın değer ve ideolojilerini eleştirebilme, medya metinleri tarafından üretilen mesajları yorumlama, medyanın içeriğini değerlendirme ve seçici olma, medyanın etkilerini fark etme, medyayı akıllıca kullanmayı sağlayan bir pedagojidir.” (Görmez, 2014, s.139)

Okul kütüphanecileri, öğretmenler ile iş birliği içerisinde kullanıcılara medya kullanımı ve bilgi okuryazarlığı eğitimi vermektedir. Bu sayede değişime uyum sağlayabilen, bilgi ihtiyacını doğru bir biçimde karşılayabilen, sorgulayan, soru soran ve bu sorulara cevap bulabilme yollarını bilen, bilgiye erişim konusunda yetkin, sorumluluk bilinci olan, herhangi bir alandaki eksikliği ya da fazlalığı dert edinen, yapıcı, çözüm odaklı, tükettiği bilgilere kendi yorumunu da katarak ile yeni bilgiler üretebilen, topluma faydalı, etik kuralları ihlal etmeyen, yol gösterici bireyler yetiştirilmiş olunacaktır.

Ne yazık ki bilgi ve medya okuryazarlığı dersi genel olarak özel kütüphanelerde verilmektedir. Erken dönemden itibaren çeşitli okuryazarlık dersleri okul ayrımı gözetmeksizin verilmeli ve müfredatın bir parçası durumuna getirilmelidir.

3.5. Hizmet İçi Eğitimler

“Gittikçe farklılaşarak gelişen mesleki teknik ve yöntemler, ancak hizmet içi eğitim ile öğretilmektedir.” (Alkan, 2013, s116)

Okul kütüphanelerinde, özellikle kullanıcı yaş grubu dikkate alınarak, hizmet içi eğitimler verilmelidir. Bilgi okur yazarlığı ve medya okur yazarlığı eğitimlerine ilave olarak öğrencilerin fiziksel ve ruhsal olarak ciddi değişimler yaşadıkları ergenlik (çocukluktan gençliğe geçiş) dönemlerinde pedagojik olarak eğitimler verilebilmelidir. Her alanda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da empati yadsınmaz ölçüde önemlidir. Kullanıcıları daha iyi anlamak, onlar ile daha iyi iletişim kurmayı sağlar. Bu ise topluma daha fazla bilgi okuryazarı birey katmak demektir. Örneğin bu süreçte uyum sorunu yaşayan öğrencilere ya da süreci en asabi biçimde geçiren -saldırgan tutum

sergileyen- öğrencilere yaklaşım için özel hizmet içi eğitimler verilebilir.

Okul kütüphaneleri personel ve kullanıcılarına, değişen teknolojiye uyum sağlayabilmeleri adına veri tabanları ya da bilişim tabanlı hizmet içi eğitimler verilmelidir. Bu sayede dijital okur yazarlık becerisi gelişmiş bireyler yetiştirilmiş olacaktır.

3.6. BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri)

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), hizmetlerin okulun tüm bölgelerine ve evlere ulaştırarak kütüphane erişimini genişletme fırsatı sunar. Güçlü bir bilgi teknolojileri altyapısı ağı ile koleksiyon, toplumsal kaynaklar, düzenlenmiş dijital kaynaklar gibi sorgulamaya dayalı araştırma, bilgiyi yapılandırma, sunum ve paylaşım imkânı sağlar. (Arıoğlu, S. Ve Durukan A.Y., Çev., 2018, s.18)

3.7. Kütüphane Hizmetlerinin Tanıtımı

Okul kütüphane hizmetlerinin tanıtımı, kütüphane hizmetleri ile kullanıcılara sağlanacak desteğin, kütüphanecilerin kullanıcı ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verebileceğinin ve kütüphanenin olanaklarının okul kütüphanesince tanıtımı işidir. Bu tanıtımın hedef kitlesi ise okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynlerdir.

Kütüphanenin, söz konusu tanıtımı daha sistematik bir biçimde yapabildiği için tanıtımın nasıl yapılacağını gösteren bir planın oluşturulması, okul yönetimi ve öğretmeni ile iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Bu sayede, kütüphanecinin iş yükü hafiflemesi ve tanıtım işi bir metot doğrultusunda yapılmış olacaktır.

4. Bölüm: Z Kuşağı ve Z Kütüphane

"Milenyum kuşağı" olarak da bilinen Z kuşağı, internetin, teknolojinin, bilgisayarın, tabletlerin, yazılım programlarının ve akıllı telefonların kucağına doğmuş bir nesildir. Z kütüphaneler ise bu neslin bilişim ihtiyaçlarını karşılamak üzere zenginleştirilmiş kütüphanelerdir.

4.1. Tanım

Her geçen gün değişen dünya, beraberinde yeni teknolojik imkân ve ortamları da getirmektedir. Okul kütüphane dermesi, yalnızca kitap türü materyal ile kullanıcılarına hizmet verir ise bu durum kullanıcıyı sıkı ve eğitimden uzaklaştıran bir ortam yaratacaktır. Okul kütüphaneleri yeni neslin içine doğduğu teknolojik imkânları desteklemeli ve kullanıcılarına yalnızca kitap sunan eski nesil sessiz ve tek düze mekanlar olmamalıdır.

Z kütüphane olarak adlandırılan zenginleştirilmiş kütüphane dermesi, kullanıcılar için teknolojik imkân, e-kitap, z-kitap, dijital öğrenme, sesli kitap, öğrencilerin ödev veya araştırmalarını basılı kaynaklar ile desteklediği gibi elektronik kaynaklarla da destekleme, öğrencilerin söz konusu ödev, proje veya araştırma bulgularının çıktılarını alabilmek için yazıcı olanağı sunar.

"Zenginleştirilmiş kütüphaneler; zekâ oyunları, okuma ve dinleme materyallerinin bir arada bulunduğu, sesli ve elektronik kitaplar gibi alternatif okuma seçeneklerinden öğrencilerin faydalanabildiği taşınabilir raflarıyla, ahşap ve kumaş malzemelerle kaplanmış duvarlarıyla, estetik ve pedagojik açıdan uygun renkleriyle çocuklarda okuma alışkanlığı ve zevki uyandıran, onları kütüphaneye çekecek mekânlar şeklinde tasarlanmıştır." (Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Çalıştayı Sonuç Raporu ve Sonrası İçin Planlama, 2015, s.6)

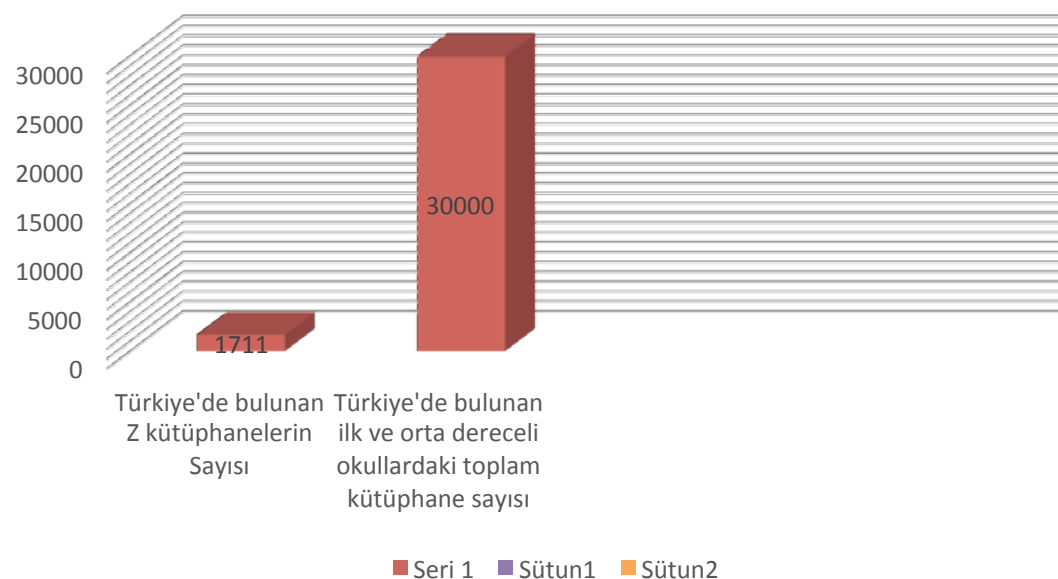
2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul kütüphanelerini geliştirme projesi olarak yürütülen z kütüphaneler kullanıcıları daha iyi anlamak için pedagojik uygunluğa sahip olmalıdır.

4.2. Türkiye'deki Durum

"Türkiye'de 1.711 Z-Kütüphane bulunmaktadır İlk ve orta dereceli okullardaki toplam kütüphane sayısı ise istatistiklerde yaklaşık 30.000 olarak görünmektedir." (Yılmaz, 2020.)

Türkiye'de bulunan otuz bin ilk ve orta dereceli okul kütüphanesi, z kütüphanelerin varlığı ile imkân açısından gölgede kal-

Türkiye'de Z Kütüphane ve Toplam Okul Kütüphane Sayıları

ması durumdadır. Bu da otuz bin kütüphanenin değersizleşmesine neden olmaktadır. Söz konusu okul kütüphanelerinin de zenginleştirilmesi bu ayrımı yok edecek bir girişim olacaktır.

Kütüphaneler temelde beş unsur üzerine faaliyet gösteren kütüphanelerdir. Bu unsurlar

- Kullanıcı
- Bina
- Bütçe
- Koleksiyon
- Personel

Olarak sıralanır. Ancak z kütüphaneler daha çok koleksiyon anlamında zenginleştirilmiş ve iç mekân tasarımı konusunda modernize edilmiştir.

Z kütüphaneleri, standart bir kütüphane anlayışından uzaklaştıran en belirgin ve olumsuz özellik ise kuşkusuz ki zenginleştirilmiş kütüphanelerde kütüphaneci yerine öğretmen veya memurların, kütüphane iş ve hizmetlerini yerine getirmeye çalışmalarıdır. Kütüphaneciler bu iş ve hizmetleri doğru ve sistematik bir biçimde yerine getirebilmek için dört yıl tahsil gören donanımlı ve birikimli meslek insanlarıdır. Teknik ve kullanıcı hizmetleri memur ya da öğretmen, bir kütüphaneci yetkinliği ile yönetmekten oldukça uzaktır. Kendi sorumluluklarına ek olarak kütüphanenin sorumluluğu yüklenen öğretmen için ise bu iş ek bir yük haline dönüşebilir. Bu durum tabii olarak, kullanıcıları da olumsuz etkiler. Kütüphanecisi olmayan bir kütüphane, öğretmeni olmayan bir okula benzer. Bu bir eksiklik ve giderilmelidir. "Okul kütüphanesi kütüphane öğretmeni olmadan kurulabilir ama yaşaması ve kütüphane programlarının sürdürülebilir kılınması mümkün değildir." (Yüksel Durukan, 2015, s.4).

Okul aile birlikleri aracılığıyla bazı Z-Kütüphanelerde çalıştırılan profesyonel kütüphaneciler dışında (ki bunların sayısı da çok azdır) MEB okul kütüphanelerinde (Z ve diğerlerinde) 1 tane dahi kadrolu kütüphaneci bulunmamaktadır. (Yılmaz, 2020.)

Son olarak ise Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğinde z kütüphanelerinin de yer alması gerekliliği yadsınamaz bir gerçekliktir. Z kütüphane projesi faaliyete geçmiştir ve artık proje olarak görülmemelidir. Unsurları gözden geçirilerek kütüphane standartlarına uygun bir biçimde hizmet vermeli ve fırsat eşitsizliğine daha fazla yol açmamalıdır.

5. Bölüm: Okul Kütüphanelerine Örnekler

5.1. Doğa Koleji

Beykoz Doğa Koleji, öğrencilerini okumaya teşvik etmek adına, öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekillerde kütüphane hizmetleri sunmaktadır. Bunlara örnek olarak, kütüphane haftası dolayısıyla yapılmış oldukları "kitap tadım etkinliği" (Doğa Ko-

leji) gösterilebilir. Bu etkinlik ile kütüphanenin kullanıcıları olan ilkökul öğrencilerine, okumak istedikleri kitabı kendilerinin seçebilmesi için İngilizce ve Türkçe kitaplar açık büfe şeklinde sunulmuştur. Buna ilaveten ise öğrencilere menüler verilmiş ve bu menülere okudukları kitaplar hakkında yorumlar yazmaları istenmiştir. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler okumaya, okuduğunu anlamaya, görüş beyanında bulunmaya, sosyalleşmeye teşvik edilirken aynı zamanda kendi kaynağını belirleyebilme özgürlüğüne de erişmişlerdir.

Kütüphanenin dermesinde bulunan zarar görmüş, bakıma ihtiyacı olan ve onarılması gereken kitapların onarım işini, öğrencilere yaptırmış ve bu sayede öğrenciler sorumluluk bilincine ve iş birliği içerisinde çalışmaya teşvik edilmiş; en önemlisi de kitapların değeri daha iyi anlaşılmıştır.

Kütüphane dersinde 1. Sınıf öğrenciler kendi kütüphane tasarımlarını yapmaları istenmiştir. Kendilerinin ve arkadaşlarının kullanabileceği, eğlenirken öğrenebilecekleri kütüphane tasarımları yapan öğrencilerin bu sayede hayal güçleri geliştirilmiştir.

"Kütüphanede Yer Bulma" (Doğa Koleji) oyunu kapsamında öğrencilere projeksiyonla kütüphane bölümleri gösterilmiş ve fotoğrafları dikkatlice inceleyen öğrenciler, kütüphane içerisinde o bölümleri bulup bu bölümlere kendi isimlerinin yazılı olduğu kağıtları yapıştırmışlardır. Bu sayede derste eğlenerek kütüphanenin bölümleri de öğrenmiş, kütüphanelerini daha iyi bir şekilde tanıma imkânı bulmuşlardır. Özete eğlenceli öğrencilere eğlenceli bir şekilde oryantasyon eğitimi verilmiştir.

Beykoz Doğa Koleji okul kütüphanelerinde, ödünç verme, danışma, kütüphanede katalog tarama, anahtar kelimeleri kullanma ve bu kelimelerin önemini kavrama, bilgiyi arama, bilgiye erişim konusunda öğrenci yaş gruplarına uygun şekilde çeşitli etkinlikler ile bilgi okuyazarı bireyler yetiştirmeye çalışılmaktadır.

5.2. Enka Koleji

"ENKA kütüphaneleri, öğrenci merkezli öğrenme alanlarıdır. Kütüphanelerimiz donanımlı ve okul topluluğunun ihtiyaçlarını karşılamak ve okullar arasındaki iş birliğini kolaylaştırmak üzere esnek bir şekilde tasarlanmıştır. Öğrencilerimizin araştırma becerilerini geliştirmeyi, hayat boyu öğrenme alışkanlıklarını desteklemeyi ve onlara farklı türlerde eserleri okumayı sevdirmeyi amaçlıyoruz. Her bir kütüphanenin farklı kaynakları bulunmaktadır." (ENKA Koleji)

Enka Kütüphane hizmetlerinden biri olan ödünç verme hizmetlerinde, kitaplar iki haftalığına ödünç verilmekte ve kullanıcılar bu süreyi iki hafta süre ile uzatabilme imkânı bulabilmektedirler. Kitap tesliminde yaşanan her bir günlük gecikme için kullanıcılar 50 kuruş ile cezalandırılmakta ve kaybolan veya zarar gören kitaplar için ise söz konusu kitabın parasının TL olarak ödenmesi istenilmektedir.

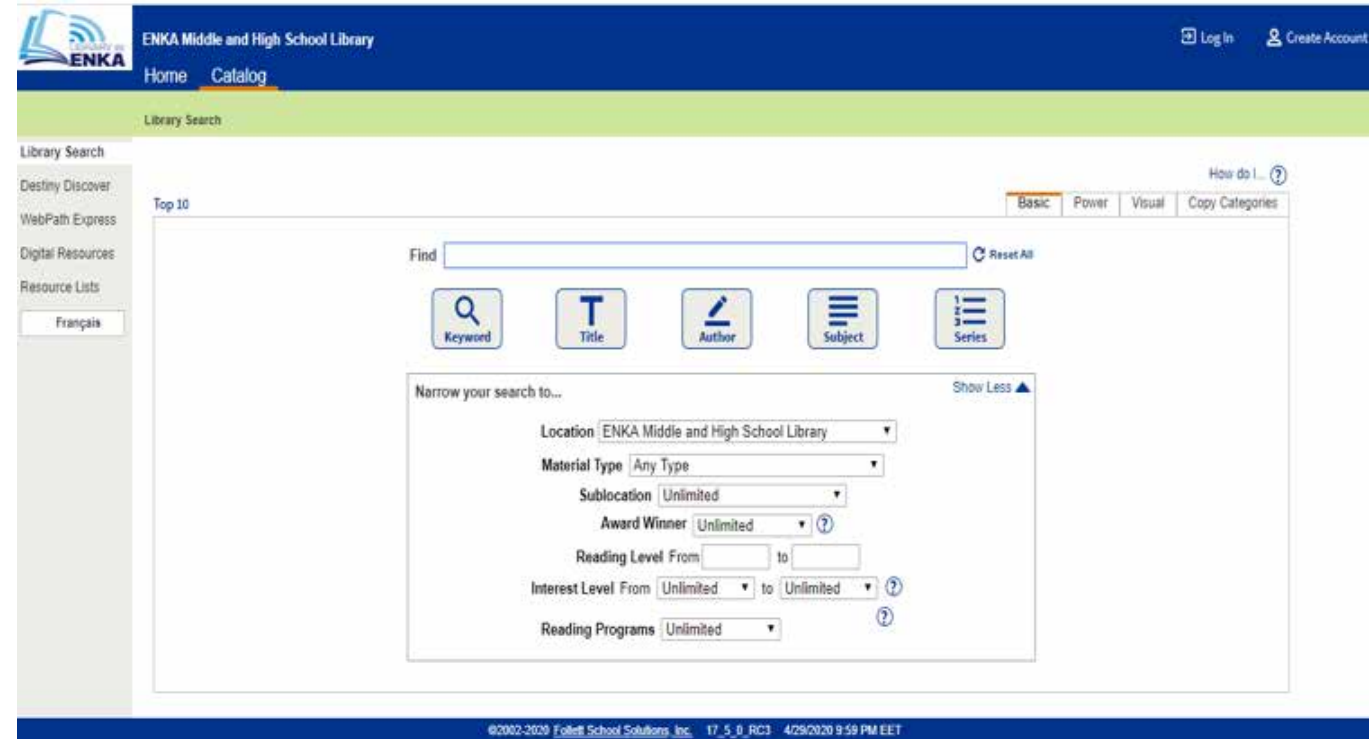
Kitap ödünç verme işlemi, kullanıcılara ve kitap sayısına göre aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Anaokul: 1 kitap	Anaokul: 1 kitap	2.Sınıf – 4.Sınıf: 4 kitap
Ortaokul: 4 kitap	Lise: 4 kitap	Veliler: 6 kitap

Şekil 1 Bu tablo ENKA Koleji Web Sayfasından Alınmıştır.

Kütüphanenin bir diğer hizmeti ise çok sayıda dermeye kullanıcıların online olarak erişebilmeleridir. Kullanıcılarına çok sayıda e-kitap imkânı sunan kütüphanenin, web sayfasından katalog taraması yaparak dijital olarak kitaplara erişim sağlanabilmektedir.

Çevrimiçi katalog / OPAC, ansiklopedi, veri tabanları, araştırma araçları ve daha fazlası bağlantı olanağı sunan ENKA kütüphanesinin katalog tarama sayfası aşağıdaki gibidir:

Şekil 2 Bu görsele ENKA Kolejinin Kütüphane Sayfasından ulaşılmıştır.

Özetle ENKA Kütüphanesi, kullanıcılarını okumaya teşvik edici hizmetler vermekte ve dijital öğrenmeyi destekleyen rol oynamaktadır. Danışma hizmeti de veren bu kütüphane topluma bilgi okuryazarı bireyler kazandırmayı amaçlamaktadır.

5.3. Irmak Okulları

5.3.1. Irmak Okullarının amacı;

“öğrenci, öğretmen ve personelinin araştırma ve bilgi gereksinimi için yayın sağlamak.

- Süreli ve süresiz yayınları duyurmak, veri tabanlarında arşivlemek.
- Bilgiye ulaşılmasında izlenecek yol ve yöntemlerde kullanıcıya rehberlik etmek.
- Gelişen teknolojileri ve uygulamaları eğitim sistemine uyarlamak.

- Yapılan çalışmalarla okul müfredatını desteklemektir.” (Irmak Okulları)

Irmak okulu kütüphanesi, kullanıcılarını bilgi okuryazarı yetkinliğiyle, öğrendiklerini hayatın her aşamasında kullanan, yorumlama ve bu yetilerini kullanarak kendini yenileme, bildiklerini ve öğrendiklerini paylaşma ve örnek bireyler olma konusunda gelişmelerini sağlayacak hizmetler vermektedir.

Anaokulundan dördüncü sınıfa kadar kütüphane rehberliği dersi haftada bir saat verilmek sureti ile öğrencilere akademik ve kültürel gelişme olanağı sunan bu kütüphane, söz konusu dersi belirli bir plan çerçevesinde yapmaktadır.

Yazar-Kitap-Okur etkinlikleri düzenleyerek, sosyal sorumluluk projelerine destek veren, öğrencilerine okuma ve kitap sevgisi aşılayan ırmak okulları kütüphanesinin kullanıcılarına sunduğu hizmetler bunlarla da sınırlı değildir. “Kitap Günleri,

Dünya Çocuk Kitapları Haftası/Pafin Gezici Kütüphane, Büyüklere Küçükler Okuyor, Aileler Farklı Dillerde Kitap Okuyor, Misafir Anaokulları Kütüphane Ziyareti/Etkinliği” (Irmak Okulları) ile kullanıcıları öğrenmeye ve öğrenmekten keyif alan bireylere dönüştürmeye çalışmaktadır.

Özetle kütüphane ve bilgisayar kullanım eğitimleri de veren Irmak Okulları Kütüphane ve Bilgi yönetimi olarak öğrencileri ile paylaşımda bulunan Kütüphane Rehberliği çalışmaları ile her sınıf düzeyinde farklı uygulamalar gerçekleştiren, kavramları işleyerek onların birer bilgi okuryazarı olmasını sağlayan, öğrencilerinin eğitimini destekliyor. Kullanıcılarına e-dergi imkânı da sunan bu kütüphane, ilk, ortaokul ve liselere yönelik yüz binlerce makale, resim, video, animasyon, online dersler, çalışma rehberi (alıştırma kağıtları, quizler), eğitsel oyunlar, e-kitaplar, öğretmen kaynakları ve ders planları içeren Britannica School veri tabanı olanağı sunmaktadır.

5.4. Robert Koleji

Araştırma konularında öğrencilere rehberlik eden ve öğretmenlerle iş birliği yapan; bilginin etik kullanımı, alıntı, aktarma, kaynakça oluşturma konularına ilişkin öğrencilere rehberlik eden Robert Koleji, kullanıcılarına kitap önerilerinde de bulunur ve en yeni teknolojileri kullanarak araştırma, okuma ve iş birliği faaliyetlerini Türkçe ve İngilizce olarak iki dilde destekler.

Koleksiyonunda Nadir Kitaplar ve Özel Koleksiyonlar da barındıran Robert Koleji, öğrencilerine öğrenme sürecinde en üst düzeyde kazanımlar elde etmeleri amacıyla, en yeni teknolojiler ile bilgi okuryazarlığı ve araştırma yöntemleri hizmetleri sunmaktadır. Okuma sevgisini artırmak için çalışmalar gerçekleştirmesinin yanı sıra farklı tür ve ortamdaki bilgi kaynaklarına ulaşma olanağı sağlayarak sürekli öğrenme ortamını çeşitlendirmeye ve geliştirmeye de olanak sağlıyor ve etik kuralları öğrencilerin sınıf seviyesine göre anlatarak öğrenimi destekler.

5.5. Sev Koleji

“SAC Kütüphanesi, kullanıcılarının aradıkları bilgiye hızlı ve verimli bir şekilde ulaşmalarını, bireysel okuma alışkanlığını ve zevkini geliştirmeyi, eleştirel ve estetik değerlere ilgi duymalarını sağlamayı hedefleyen bir anlayışla hizmet vermektedir.

Öğrenmeyi bir hayat felsefesi olarak gören, hayat boyu öğrenen, araştıran ve yeni bilgiler üretebilen bir bilgi toplumu yaratılmasına yönelik ilkelerle çalışan SAC Kütüphanesi, öğrenci, veli, öğretmen ve tüm çalışanların kullanımına açıktır.

Sürekli olarak gelişen ve zenginleşen kütüphane koleksiyonu, kitaplar, süreli yayınlar, danışma kaynakları, elektronik (çevrimiçi, çevrimdışı) bilgi kaynaklarından meydana gelmektedir. Bilgisayar ve akıllı tahta destekli 1 bilgisayar laboratuvarı, 12 bilgisayar, 2 toplantı odası ve 1 araştırma dersliğiyle eğitim sürecinde gereksinim duyulan her türlü bilgi kaynağına erişim sağlamayı amaçlamaktadır.” (Sev Koleji Kütüphane ve Medya Merkezi)

5.6. Sedat Simavi Kütüphanesi

Galatasaray Lisesinin kütüphanesi olan Sedat Simavi Kütüphanesi, Kütüphanecilikte uluslararası bir sistem olan Dewey Onlu Tasnif Sistemi ile çalışmalarını yürütmekte ve yeni kütüphane açık raf sistemiyle okuyucuya hizmet vermektedir. “Bunun yanında kütüphane hizmetlerinin devamlılık kazanması okul için en büyük kazanç olmuştur. Öğrenciler hemen hemen günün her saatinde kütüphaneden yararlanma olanağına sahiptir. Kütüphanede genellikle güncelliği olan kitaplara yer verilmektedir. Yeni kütüphane yüz kişilik okuma salonuna sahiptir.

Ayrıca Haldun Taner Kütüphanesi de araştırmacılar için kaynaklık yapmak üzere düzenlenmiştir. Örneğin Batı Müziği ve Fransız Edebiyatı üzerine araştırma yapmak isteyenler için Haldun Taner Kütüphanesi’nde çalışma ortamı hazırdır.” (Galatasaray Lisesi)

5.7. Duston Okulu

İngiltere Northampton’da yer alan Duston okulu, dünyada okul kütüphanelerine verilebilecek yaratıcı örneklerden biridir.

Şekil 4 Bu Görsel <https://www.egitimpedia.com/dunyadan-ilham-veren-okul-kutuphaneleri/> adresinden alınmıştır.

Bu okul kütüphanesi, yaratıcı ve ilham veren iç mekân tasarımı ile kullanıcılarına adeta masal kahramanı olabileme imkânı veriyor. Yumuşak oturma alanı, kullanıcılarını keyifle kitap okumaya teşvik ediyor. Paneller, sınav sezonunda bireysel çalışma istasyonlarına dönüştürülebilir. Kullanıcılar için özel olarak tasarlanan bu mekânda kütüphane hizmetleri keyifli bir biçimde veriliyor.

Sonuç ve Öneriler

Var olduğumuz yüzyıl, bizi farklı boyutlar ile yönetir ve şekillendirir. Bulduğumuz döneme uyum sağlayamaz/gelişimi reddedersek çağın gerisinde kalır ve gerek bireysel gerekse toplumsal olarak güçlük çekeriz. Örneğin tarım çağında toprak, üretim, mahsul gibi kavramları nasıl ki yok saymamız mümkün değil ise içinde bulunduğumuz bilgi çağında da bilgi, teknoloji, veri, bilişim gibi kavramları yok sayabilmemiz mümkün değildir.

Günümüzde bilgi, her geçen gün artmakta, dönüşmekte ve değer kazanmaktadır. Gelişen teknoloji, bilginin ortamından; sunulmasına kadar geçen süreci de değiştirmektedir. Bu değişime uyum sağlamak için temel yetkinlikleri kazanabileceğimiz ilk kurumlar kuşkusuz ki eğitim kurumlarıdır.

Öğrenme, keşfetme, araştırma ve birçok becerinin edinildiği eğitim kurumları, bireyleri geleceğe hazırlayan yerlerdir. Toplum, ihtiyaç duyduğu kalifiye bireyleri, ülkeye yalnızca eğitim ile kazandırabilir. Bu hususta yalnızca müfredat dersleri yeterli değildir. Öğrenciler, dönem derslerinin yanında, okulun destekleyicisi konumunda olan okul kütüphanelerini etkin bir biçimde kullanarak geleceğin bilgi okuryazarı bireyleri haline getirilebilirler.

Günümüz eğitim sisteminde, geleneksel ve ezber dayalı öğrenme modeli terk edilmekte; bunun yerini interaktif ve etkinliklerle desteklenen yöntemler almaktadır. Ne yazık ki tüm eğitim kurumları için bu durum geçerli değildir. Okul kütüphane hizmetleri, genel olarak özel kütüphanelerin tekelinde kalmakta ve hatta çoğu devlet okulu, kütüphane bilincinden bir haber eğitim ve öğretimlerine devam etmektedir. Fırsat eşitliğine aykırı olan bu husus, toplumda adaletsiz bir hizmet anlayışını gözler önüne sermektedir. İlk ve ortaokul dönemlerinde adı ve tanımı farklılık gösteren birçok okuryazarlık (bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, kütüphane okuryazarlığı vs.) bilincinden habersiz olan öğrenciler, üniversite dönemlerinde ise bunun olumsuz sonuçları ile yüzleşmekte ve hatta kimi zaman bu nedenle yargılanmaktadır. Oysaki bu bilince erişememiş olmanın suçlusu tek başına öğrenciler değildir. Öğrencilerin, erken dönemden itibaren yönlendirilmesi gerekliliği kesinlikle göz ardı edilmemelidir.

Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler ile okuma, bilgiye erişim, okuryazarlık gibi alışkanlıkları edinmiş çocuklar ileriki zamanlarda da bilgiye ihtiyaç duyan, bilgiyi kullanmayı bilen, sorgulayan, bilgi üretebilen ve yol gösteren bireyler haline geleceklerdir. Lakin bunu üniversite çağına kadar edinmemiş ve üniversitede edinmeye çalışılan öğrenciler, öğrenme ve öğrenmeyi öğrenme faaliyetlerinden keyif almamış gibi bu işi yük olarak da görmektedirler. Erken dönemde kazanılması gereken temel yeterlilikleri edinemeyen öğrencilerin, motivasyon ve özgüven eksikliği yaşamaları olasıdır. Bu nedenle kütüphanenin eksikliği ile yaşayan öğrenciler ile kütüphaneyle erken dönemde tanışıp, teşvik edilen öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizliği giderilmeli ve okul ayrımı gözetmeksizin öğrencilere kütüphane yetkinlikleri kazandırılmalıdır.

Her geçen gün değişen toplumda, personel istihdamında yetkinlik düzeyleri de bu değişim ile orantılı olarak artmakta iken bu yetileri sistematik bir biçimde kazanabileceğimiz mekanlar olarak okul kütüphaneleri, bireye bilgi okuryazarlık becerisinin yanında; çağın gereği olarak dijital okuryazarlık becerisi de kazandırmaktadır. Ne yazık ki, köy okullarında eğitim gören öğrenciler kitaptan dahi yoksun bir eğitim öğretim görmektedir. Bu durum toplumsal bir eşitsizliktir ve giderilmesi için imkân olmayan okullar devlet tarafından tespit edilerek, bu okullara kütüphane hizmeti götürülmelidir.

Okul kütüphanelerinin eğitim sisteminin vazgeçilmez bir parçası olduğunun anlaşılması için yasal olarak desteklenmesi gerekmektedir. Ülke genelinde konu hakkında bir farkındalığın yaratılması da okul kütüphanelerinin önemine dikkat çekilerek kütüphanelerin değerinin anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı her okul için kütüphane ve bu kütüphaneye bir okul kütüphanecisi şartı koşmalıdır; bu şartları gerçekleştirilemeyen okullar eğitime de başlamamalıdır.

Bilgi okuryazarlığı dersleri okul müfredatı içinde zorunlu ders olarak okutulmalı ve bu derslerin eğitimi konu üzerinde eğitim almış uzman okul kütüphanecileri tarafından verilmesi işi yasalar ile sağlanmalıdır.

Sonuç olarak; okul kütüphaneleri de diğer kütüphane türleri gibi kullanıcı odaklı hizmetler vermelidir ve kullanıcılar arasında fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Erken dönemden itibaren kütüphane ve kütüphane kaynakları ile yalnızca belli bir kullanıcı grubu tanışmamalıdır. Okul kütüphanelerinin her okulda varlığı elzem kılınmalı, verilen hizmetler eşit bir standart ile verilmeli ve bu hizmetlerin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Bilgiyi kullanmayı ve bu bilgiye erişmeyi öğrenmesi gereken öğrenciler bu gereksinimden hiçbir maddi neden ile mahrum bırakılmamalıdır.

Kaynakça

Alkan, E. S. (2013). Okul Kütüphanelerinin Bilgi Okuryazarlığına Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi: <http://www.bbytezarsivi.hacettepe.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/2062/345/865.pdf?sequence=1>

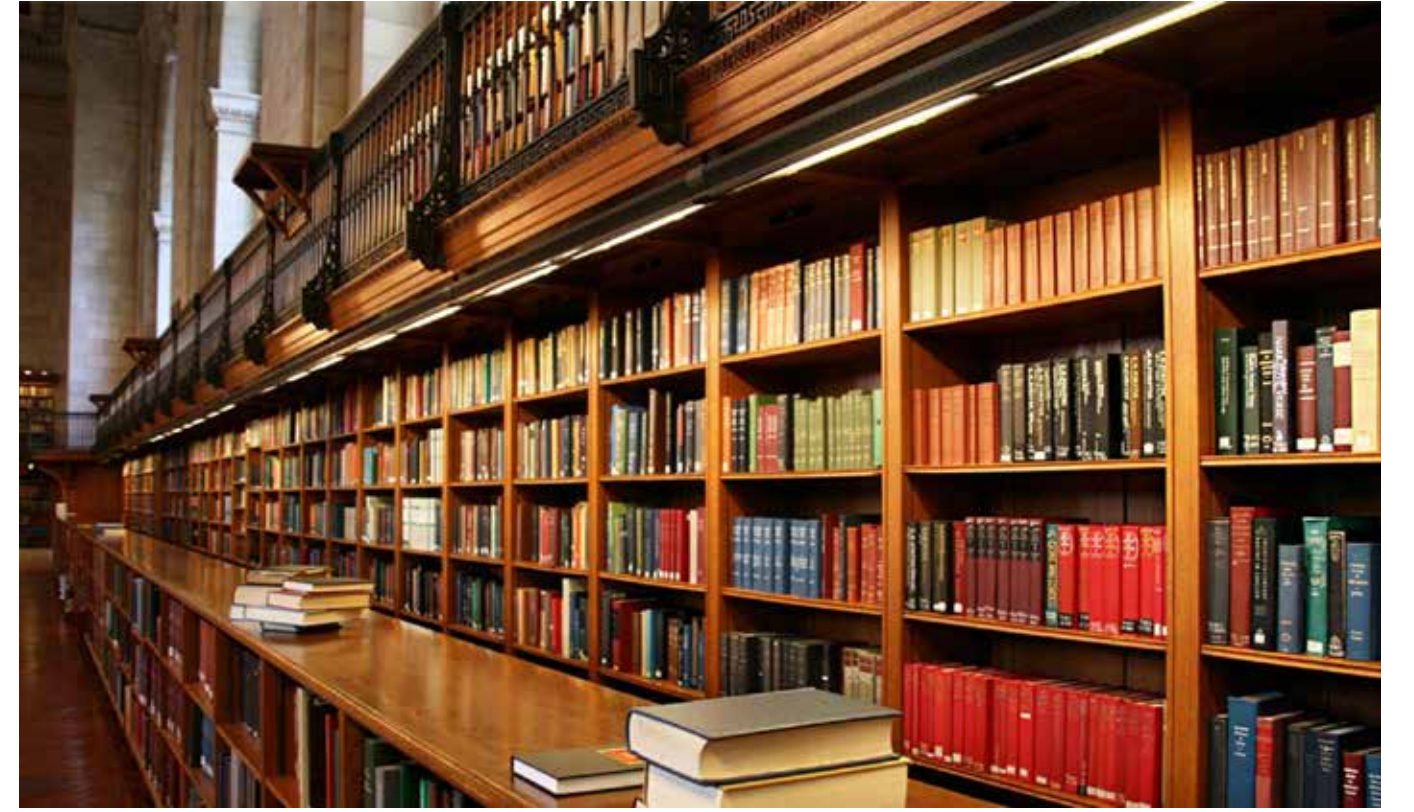
Cevizbaş, S. (2003). Türkiye’de özel okul kütüphanelerinin sorunları: Özel okul kütüphanelerine yönelik bir anket uygulaması. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(4), 386-396.

Doğa Koleji. (Tarih yok). <https://www.dogakoleji.k12.tr/KampusEtkinlikler.aspx?Yil=0000&Ay=00&Okul=33&Konu=%20K%3%bct%3%bcphane&AK=-1&IP=-1&OS=-1&LH=-1> adresinden alınmıştır.

Durukan, Y.A. (2015). Dijital dünyada okul kütüphaneciliği ve 21. yüzyıl becerileri. *Milli Eğitim*, 2018, 106-120. Erişim adresi: <http://static.dergipark.org.tr/article-download/8743/4c13/c860/imp-JA76DZ29GS-0.pdf>

Ekici, H. İ. (2012). Okul Kütüphanecilerinin Görüşlerine Göre Okul Kültürü. *Bilgi Dünyası*, 13(1), 138-164 <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/54/50> adresinden alınmıştır.

ENKA Okulları. (tarih yok). <https://www.enka.k12.tr/istanbul/tr/akademik-faaliyetler/kutuphaneler/> adresinden alınmıştır.

Galatasaray Lisesi. (Tarih yok). <http://www.gsl.gsu.edu.tr/Kutuphaneler/Sedat-Semavi-Kutuphanesi> adresinden alınmıştır.

Görmez, E. (2014, Ekim). Ortaokul Öğrencilerinin Medya okuryazarlığı Düzeyleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 137-157. <http://static.dergipark.org.tr/article-download/a129/cf59/cf54/5a605bf762c46.pdf> adresinden alınmıştır.

IFLA/UNESCO IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi (2018). Çev: S. Arıoğlu ve A. Y. Durukan 29.04.2020 tarihinde <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-tr.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.

Irmak Okulları. (tarih yok). <https://www.irmak.k12.tr/amacimiz-tr-3989/> adresinden alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2001, 22. 08). Resmî Gazete (Sayı: 24501) Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4845&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Öçalan, A. (2010). Halk Kütüphaneleri ve Okul Kütüphaneleri Arasındaki İşbirliği. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/Okul%20K%C3%BCt.,YL,2011.pdf>

Önal, İ. H. (1992). Bilgi Gereksinimlerinin Karşlanması ve Okul Kütüphaneleri. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sev Koleji. (tarih yok). <https://www.sevkoleji.k12.tr/icerik/kutuphane-ve-medya-merkezi-/32/> adresinden alınmıştır.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı. (2015). Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Çalıştayı Sonuç Raporu ve Sonrası İçin Planlama. Erişim adresi: <http://z-kutuphane.meb.gov.tr/Content/HaberDosyaları/6e-b8f811-cc7f-4a9e-a35d-bce9dab28ca8.pdf>

Yılmaz, B. (2020, 02 26). BBY Haber. Erişim adresi: <https://www.bbyhaber.com/bby/2020/02/26/turkiyede-z-kutuphane-uygulamasi-uzerine-bazi-elestiriler-yazi-dizisi-2-prof-dr-bulent-yilmaz>

MBB, KEBİKEÇ SEMİNERLERİ'NE ONLINE OLARAK DEVAM EDİYOR

Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi olarak tanımladığı koronavirüs (COVID-19) kamusal ve sosyal hayata yönelik çeşitli kısıtlamalar getirirken, kültür sanat dünyasındaki birçok faaliyet de durma aşamasına ulaştı. Marmara Belediyeler Birliği de #evdekal etiketiyle başlatılan kampanyaya destek amacıyla evden takip edilebilecek birçok etkinliği, sanatseverlerin beğenisine sunuyor. Bu kapsamda salgından önce düzenlenen Kebikeç Seminerleri de online olarak vatandaşlara sunulmaya devam ediyor.

Kebikeç Online Seminerlerinin ilki, Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri konusyla 22 Nisan 2020, Çarşamba günü Zoom ve Youtube üzerinden yayınlandı. Programda, üniversite kütüphanelerinin yapısı, işlevi ve pandemi dönemindeki dönüşüm ve hizmetleri tartışılırken, seminerin moderatörlüğünü Boğaziçi Üniversitesi Daire Başkan Yardımcısı Emin Gür üstlenirken, Ankara Üniversitesi Daire Başkanı Tuna Can ve Bilkent Üniversitesi Daire Başkanı Dr. Ebru Kaya ise seminerde konuşmacı olarak yer aldı.

İkinci program ise Türkiye'de Halk Kütüphaneleri konusyla 29 Nisan 2020 Çarşamba günü gerçekleştirildi. Kültür ve Tu-

rizm Bakanlığı Kütüphaneler Daire Başkanı Ahmet Aldemir'in konuşmacı olarak yer aldığı seminerde Halk kütüphanelerinin genel serencamı konuşuldu.

Seminer dizisinin üçüncü programında ise Türkiye'de Özel Konu ve Araştırma Kütüphaneleri konusu masaya yatırıldı. 6 Mayıs 2020 Çarşamba günü gerçekleştirilen seminerde Salt Araştırma ve Programlar Yardımcı Direktörü Lorans Tanatar Baruh ve Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Kütüphane Müdürü Neşecan Uysal konuşmacı olarak yer aldı.

Devam eden dördüncü programda ise, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Kütüphaneler Daire Başkan Ayhan Tuğlu'nun konuşmacı olarak yer aldığı, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi üzerine bir konuşma gerçekleştirildi.

İlgili seminerlerin video kayıtlarını <https://www.youtube.com/user/MarmaraTV> linki üzerinden izleyebilir, Covid 19 sürecinde Marmara Belediyeler Birliğinin düzenlediği online seminerleri ve ilgili gelişmeleri www.marmara.gov.tr adresinden takip edebilirsiniz.

#evdekal #hayatevesiğar

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

Moderatör: **Emine Gür**
Boğaziçi Üniversitesi, Daire Başkan Yardımcısı

Konuşmacılar :
Tuna Can - Ankara Üniversitesi, Daire Başkanı
Ebru Kaya - Bilkent Üniversitesi, Daire Başkanı

📅 22 Nisan 2020
🕒 14:00
🔗 zoom

Detaylı bilgi:
www.marmara.gov.tr

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ

TÜRKİYE'DE HALK KÜTÜPHANELERİ

Konuşmacı:
Ahmet Aldemir,
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphaneler Daire Başkanı

📅 29 Nisan 2020,
Çarşamba
🕒 13:00
🔗 zoom

Detaylı bilgi:
www.marmara.gov.tr

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ

TÜRKİYE'DE ÖZEL KONU VE ARAŞTIRMA KÜTÜPHANELERİ

Konuşmacı:
Lorans Tanatar Baruh
Salt Araştırma, Araştırma ve Programlar Yardımcı Direktörü
Neşecan Uysal
Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Kütüphane Müdürü

📅 6 Mayıs 2020, Çarşamba
🕒 13:00
🔗 zoom
📺 YouTube

Detaylı bilgi:
www.marmara.gov.tr

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ

CUMHURBAŞKANLIĞI MİLLET KÜTÜPHANESİ

Konuşmacı:
Ayhan Tuğlu
Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı
Kütüphaneler Daire Başkanı

📅 14 Mayıs 2020
🕒 13:00
🔗 zoom
📺 YouTube

Detaylı bilgi:
www.marmara.gov.tr

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ

